

Jan Ling:

En akademibroder musicerar

Något om Patrik Alströmer och svenskt musikliv vid 1700-talets slut

Barndomen

Sommaren 1744 besökte konung Fredrik I och kronprins Fredrik Göteborg. De mottogs med kanonsalut från skansarna Kronan och Lejonet och på fästningsvallarna hade borgerskapet ställt upp både kavalleriet och infanterikåren. Stadens byggnader var inte i fullgott skick, men man hade förgyllt de kämpar och lejon som prydde broarna och en festmåltid hade dukats i rådhusalen med vin och 200 buteljer champagne.¹ En 11-årig gosse, Patrik, äldste sonen till Jonas Alströmer (1685–1761) antecknar på första sidan i några bevarade dagboksblad sin upplevelse av händelsen:

Anno 1744 d 4 Julij klockan 6 om aftonen anlände hans kongl. Majt hit till staden då jag följande dagen hade den äran att spela på Bas viol för hans kongl Majestät och de andra herrarna ute des sviter hvilka woro:

- 1 o Hans Excellence Riksrådet Baron Carl Gustaf von Rosen
- 2 o General Major Wrede
- 3 o General Major Dideron,
- 4 o Öfverjägmästaren Fleetwod.
- 5 o Cammarherrerna Ehrencrona/Liljenberg,
- 6 o Öfverste Palmstierna,
- 7 o Cavintz cammarherr Kalling,
- 8 o Krigsrådets Gebege,
- 9 o Cammar Rådet Stirn,
- 10 o Capitain De Geer,
- 11 o Hofrättsrådet von Psilander,
- 12 o hofrättsrådet Vigant,
- 13 Gref Sparre från Göteborg,
14. General Adjudanten Wefwerstedt,
- 15 o Kongl. Secreter Stenhagen,
- 16 hofmarskalken Broman,

Och samma dag om eftermiddagen reste hans majestät bort –²

Denne Patrik skulle sedermera spela en framträdande roll i svenskt musikliv som organisatör och mecenat: "Musikaliska Akademien hade Herr Baron Alströmer stiftat (år 1771) och gifvit med detsamma anledning till Lyriska Dramens införande på Svenska Theatern ... Följderne, som påräknades, hafva inträffat; Dramen

har bidragit till Vitterhetens fullkomlighet, och Musiken har ärhållit sin vederbörliga riktning."³

Patrik skulle också bli en framstående vetenskapsman, ledamot i flera akademier och lärda sällskap, däribland Kungl. Vetenskapsakademien. Förutsättningarna för detta kan vi utläsa i dagboksbladens vittnesbörd om en mångsidig utbildning.

Men låt oss börja med vad som står om Patriks praktiska musicerande. Vi kan bl.a. läsa att han spelat för biskop Benzelius, för Rector Schola Magister Ödelius, för prosten Carl Tilliander i Jönköping och detta inom loppet av ett par veckor. Viol och basviol, enstaka gång claver och oboe nämns som de instrument Patrik övar sig på som omväxling till inläsning av latinska klassiker, svensk och europeisk geografi, matematik och arkitekturritning, katekes inför husförhör, bibeltexter på tyska eller engelska, franska essäer, faderns resebeskrivningar och böcker om fåravel, andra böcker om skötsel av boskap m.m. Samtidigt hinner gossen skriva visor och öva in nya stycken, bl.a. efter noter skänkta av en herr Schröder. Den kära Fadern nämns ofta. På hans kontor vistas Patrik dagligen. När Patrik besöker Hemsjö kyrka får vi en ingående beskrivning av träkyrkans målningar som visar en förbluffande iakttagelseförmåga av väsentligheter och viktiga detaljer. Samtidigt får vi reda på att kind- och oxeltänderna lossnar en efter en och vilka små utflykter som görs i Patriks egen "chaise".

Det finns senare uppgifter om att bröderna Alströmer skulle ha ingått i en orkester i Alingsås. Dagboken avslöjar dess medlemmar: "Den 1:a som war allhelgånadag war jag i kiyrcian då Magister Carl Magnus Roos predikade före, och efter predikan spelade följande nemligen: Jag uppå Baas Viol, förste oboefurirmästaren Gabriel Högwall på Viol, gesällen Hans Plan på Viol, Gesällen Henning på Viol, dess fader Henning uppå Hautbois, Augustus på Viol och Claes på Viol."

Patrik får således en mycket gedigen intellektuell uppfostran där klassisk lärdom blandas med praktiska kunskaper i språk och skötsel av boskap. Redan i dagboken finns också exempel på experiment inom det fält som senare skulle bli ett av hans vetenskapsområden: kemin.

Men vad var det för musik som Patrik spelade? Både på grund av faderns intresseinriktning och det göteborgska borgerskapets anglosaxiska böjelser skulle man kunna tänka sig musik från England. Den Alströmerska notsamlingen som idag finns vid Statens Musikbibliotek innehåller åtskilliga tidiga engelska verk, men det är omöjligt att avgöra när de kan tänkas ha hamnat i Patriks bibliotek. En förteckning av de musikalier som fanns i Alingsås, uppgjord av bibliotekarie Carl Nyrén, 1755⁴ tillhör ett äldre skikt av musik som mycket väl skulle kunnat ha varit vad Patrik musicerade vid konungens besök 1744. I en handskriven notsamling som jag hösten 2000 kunde inköpa på ett antikvariat i Göteborg, påbörjad 1743, finns ett flertal av dessa tonsättare representerade. Här finns också en menuett tillägnad A. R. Sparre, vilket med största sannolikhet är Rutger Anders



Notsida ur handskrift, daterad 1743 med aria tillskriven Johan Helmich Roman (1694–1758).

Sparre (1712–1751) som 1738 seglade med Ostindiska kompaniets fartyg Götheborg till Kina och vid hemkomsten gifte sig med Sara Christina Sahlgren och strax därefter blev direktör i Ostindiska kompaniet.⁵ Det är f.n. inte möjligt att avgöra om Patrik Alströmer på ett eller annat sätt kan knytas till den funna handskriften. Men om vi ser densamma som ett "använt" notmaterial, vilket bl.a. framgår av utsatt fingersättning för violin, angivelse av pedal för orgel etc., skulle vi kunna avgränsa 1755 års förteckning av den Alströmerska notsamlingen till ett funktionsmaterial som i sin tur kan antyda hur man kan tänka sig Patriks repertoar vid denna tid, däribland Fortunato Chelleri (1686–90–1757), som tjänstgjorde hos Fredrik I i Stockholm som hovkapellmästare och vars verk finns i ett flertal svenska källor,⁶ Arcangelo Corelli (1653–1713), Francesco Geminiani (1687–1762), Georg Friedrich Händel (1685–1759), Johan Helmich Roman (1694–1758). Corelli, Geminiani och Händel var vid förra hälften av 1700-talet de mest populära tonsättarna i London. Roman var i Sverige den klart ledande tonsättaren som Patrik sedermera skulle möta vid sin Stockholmsvistelse.

Patrik skickades till Uppsala universitet 1748 och blev samma år, 15 år gammal, auskultant i Kongl. Commerce-Collegium. Han studerade kemi för H. T. Scheffer och gjorde resor till bl.a. S:t Petersburg, då i sällskap med tonsättaren Zellbell d.y.

Patriks Stockholmstid

Som kommerseråd i Stockholm deltog Patrik i riksdagens arbete och än mer flitigt i musiklivet, såväl vad beträffar kavaljerskonserterna som *Utile Dulci*, Musikaliska akademien och operan. Chefen för Svenska Teatern, friherren, hovmannen, memoarförfattaren m.m. Gustaf Johan Ehrensvärd (1746–83), skriver:

Till min hjälp vid alla denna ledsamma början [operans etablering] var kommerserådet Patrik Alströmer. Han tog en liflig del i den nya inrättningens framgång. Han gaf mig goda förslag, han bidrog att anskaffa sångare och sångerskor, hans möda var outtröttlig. Såsom musikus egde han bekantskap med alla virtuoser; han kände deras intressen och behof, samt medlen att vinna dem; han skaffade dem både föda, sysslor och anseende. Utan detta biträde skulle företaget ännu mera förfärat mig?

Även Johan Fredrik Hallardt (1726–1784), amatörviolinist och medlem i LMA (nr 69) skriver om Alströmer i sitt *Biografiska lexikon* (s. 55 och 62) att denne är en "stor Älskare af Musik och spelar sielf artigt Violin".

I den Minnesskrift som utgavs med anledning av Kungl. Teaterns 150-årsjubileum 1923, *Gustaf III:s Opera*, har Holger Nyblom givit en kort historik där han också värderar Patrik Alströmers insats i enbart superlativer. Även om Nyblom "tar i" finns såvitt jag vet ingenting som motsäger beskrivningen:

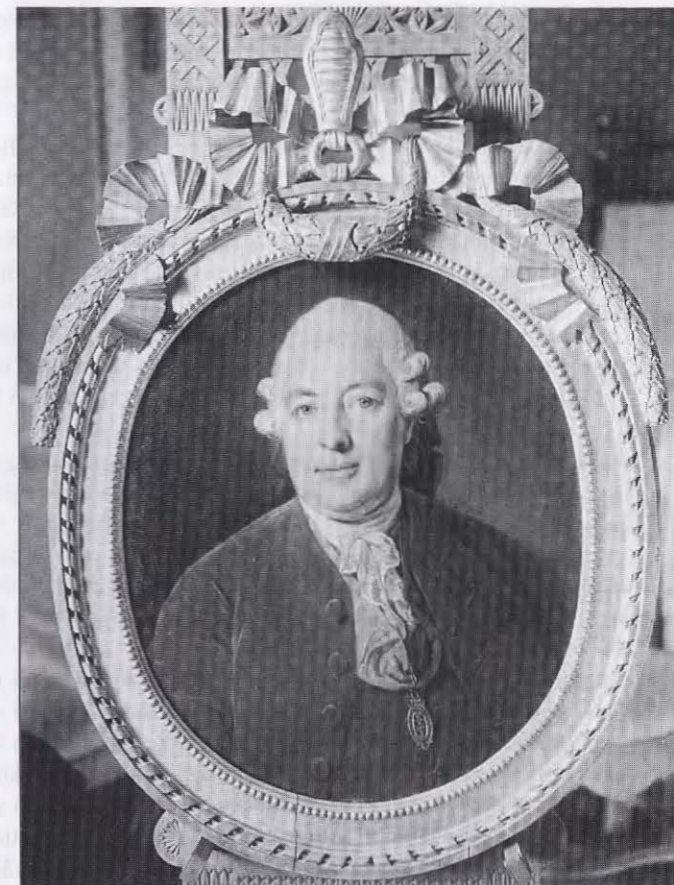
Rikt begåvad, grundligt studerad och berest hade han sina intressen kanske starkast koncentrerade på musik, litteratur och teater. Han är outröttlig i att öppna sitt deltagande hjärta och sin rika börs åt fattiga konstnärer, som begärde hans understöd. Det var på hans bekostnad Zellbell gjorde sin resa till Ryssland, det är han som hjälper hovkapellmästaren Per Brant, när han har det som svårast. Lalin och Wesström, Ferling och Uttini, alla ha de fått ett gott råd, ett gott förord och en kraftig ekonomisk hjälp av det välvilliga kommerserådet. ... Ja, även åt Gustaf III själv var han bankir, och de summor huset Alströmer lånade konungen voro ej små ... Tidigt medlem av riksdagens adelsstånd kom han i Stockholm snart i förbindelse med alla vittra och musikaliska kretsar. Han sjöng med Utile-Dulci-kören, spelade förste fiol i dess orkester och blev mycket snart vald till "directeur av musiken" ...⁸

Nyblom kommer sedan in på Patriks betydelse för operan, inte bara som ekonomiskt stödjande utan också genom hans förmåga att förändra attityden gentemot skådespelaryrket, vilket – enligt Nyblom – vid denna tid ansågs vara "ett djävulens påfund och dess utövare ej att räkna bland hederliga människor". Nyblom menar att musiken och teatern är mer eller mindre knutna till Alströmers Stockholmstid, medan Göteborgstiden är mera känd för de industriella företagen. På sätt och vis har Nyblom rätt: Patriks Göteborgstid är kanske en kulturell aftonrodnad jämfört med hans aktiva musikgärning i Stockholm, men som sådan är den inte att förakta, snarare värd dubbel beundran eftersom den endast fick uppta en blygsam del av hans tid. Han måste ju samtidigt ägna sig åt Alingsåsväverierna, Ostindiska kompaniet, jordbruket och familjelivet. Vi skall nu ge några exempel från Göteborgsperioden 1774–1804 som jag ägnat ett studium åt tillsammans med två ekonomihistoriker, Bertil Andersson och Martin Fritz, institutionen för ekonomisk historia, Göteborg.⁹

Göteborgstiden

Diarium från den dag jag tillträdde vice Landshövdinge ämbetet i Elfsborgs Lahn och Dahls Land. 1774 Måndag April 18

I senare delarna av sina dagböcker registrerar Patrik tiden som ett återkommande, ofta inrutat och upprepat händelseförlopp. Inslagen av personliga iakttagelser och känslor är få, liksom avvikelserna från ett givet mönster av aktiviteter. Dagboken förefaller vara tänkt som ett mer eller mindre officiellt dokument: det är i egenskap av nyutnämnd vice landshövding som kommerserådet beslutar sig för att föra dagbok. I den omfattande brevväxlingen med publicisten m.m. Carl Christopher Gjörwell (1731–1811)¹⁰ beklagar sig Patrik ofta över att hans tid nu – efter flytten till Göteborg – inte ens räcker till brevskrivande. Så t.ex. skriver Patrik i brev till Gjörwell den 27 september 1777 och 11 mars 1778, då han för-



Patrik Alströmer. Målning av Per Krafft d.ä., Koberg, Västergötland. Foto Göteborgs Stadsmuseum.

utom bekymren med de konkursmässiga väverierna i Alingsås även är direktör i Ostindiska kompaniet: "... Under mine brydsamme göromål och ständiga öfverlopp af folk at jag på hela 2 månaderne ej kan få skriva till den som jag hälst ville (KB Ep G 7:4 nr 111) ... men nu stå alla tanckarne dageligen spände som Claversträngar at ingenting skall försummas af de många betydande saker jag har at sköta ..." (KB Ep G 7:5 nr 23.)

Patrik lämnade Stockholm på grund av sin ansvarskänsla för familjen och familjeföretaget: det är brodern Clas som i sina brev framhåller, att brodern måste komma hem och hjälpa till. De båda bröderna stod varandra nära. Vi kan i brev-

växlingen mellan dem följa hur inte minst musiken förenar dem, från den ensemble som de musicerade i, till Clas resor där notpaket efter notpaket, ibland innehållande strängar, skickas till Sverige från Italien och England.

Ursäkt mig att Jag ej kunnat väl välja Musik. Du vet att jag varit slät Musicus och jag måste bekänna att jag är sämre nu, ty jag har ej haft tid dermed. Lista på Engelsk musik skall jag söka skaffa Dig. Jag har sett efter förteckningen på de saker jag skickade hem från Rom och är derigenom fullkomligen förvissad att de strängar jag för Dig upköpte lades i samma kista som Noterne. Lät se efter en liten trälåda så finner Du dem. Det var en stor hop och jag beklagar om de kommit bort under vägen. Jag vill nu inga strängar köpa för Dig här innan Du svarat mig om de Rommerska finnas eller ej ... (UUB G 6:8: 1389, brev London den 14 juni 1763.)

Musiken presenteras i ett intressant organiskt sammanhang med livet i övrigt. Förutom de exemplifierade aktiviteterna framgår av dagboken att Patrik också har perioder av intensiva studier, skrivning och läsning.

Patriks dagbok börjar skrivas ungefär samtidigt som Charles Burneys reseskildringar utkommer och samma år som Johann Friedrich Reichardts första musikaliska brev publiceras! Det finns således goda möjligheter till jämförelser av musiklivet i Sverige och på kontinenten.

Patrik är – såsom framgår av otaliga brev – den intill det absurda generösa mecenaten. Han stöder också det musikliv och teaterliv som är på framväxt i Göteborg, säkert med sina erfarenheter från Stockholm som mönster. Även i Göteborg växer det nu fram platser för ett offentligt musikliv vid sidan av de privata salongerna: rådhuset, kyrkorna, ordenslokalerna och så småningom teatern på Sillgatan. Detta offentliga musicerande står i nära relation till hemmamusicerandet, en förutsättning för att förstå att musikerna och sångarna i en liten stad som Göteborg kunde nå en nivå där de musicerade tillsammans med världens dåvarande främsta virtuoser.

Kyrkan som tidigare under 1700-talet varit det enda offentliga musiktemplet kommer med tiden att alltmer värna om det historiska arvet. I dagboken visar sig dess musikliv stå i nära samarbete med ordensväsendet, där organisterna tillhörde de förnämsta ordensbröderna. Men i slutet av dagboken visar det sig också att Ostindiska huset utnyttjats till konsertlokal!

Patriks professionella musikvänner i Göteborg: Benedictus Schindler, Henric la Hay och Henrik Bäck

Redan dagbokens första notis från 1774 presenterar en av de viktigaste musikerna under denna tid i Göteborg, nämligen *Benedictus Schindler*. "Aug. 17. Onsdag. f.m. på Landscancelliet och Landscontoiret. E.m. Spelte jag Trio med hr Schindler från Götheborg och Doctor Hultman,¹¹ samt äfwen i kyrkian på

Orgorna." Patrik Alströmer skriver om Schindler i ett brev till en av bröderna (antagligen Clas) från Alingsås d. 28 febr. 1776 (Statens musikbibliotek = SMB, Alströmer, excerpter):

Då jag sist war i Götheborg, och trodde at denna månad resa till Stockholm, lofwade jag Schindler at taga med mig dess Passions Musique, som han dedicerat till Enke Drottningen, samt at lämna den til hofmarschalcken Sten Piper. Nu sedan min resa blifwit upskuten, skref jag till Schindler och sade mig ej weta annan utväg än, om musiquen kan skaffas till Stockholm, at lämna den till Gref Gyllenberg, som är kammarherre hos Enkedrottningen, då jag genom brev will anmoda honom att sielf est genom Piper aflämna densamma, och at Schindler för öfrigit fingo låta ankomma på lyckan om hennes maijt härföre gåfwo honom någon douceur est ej. Jag har fått swar från Schindler fullt med jeremiae Klagowisor über sein rasendes Schicksal, men han är dock aldeles nögd med detta projectet, hälst som Gref Gyllenberg känner honom, och är nu endast brydd huru at få musiquen upförd. Om du kunde taga densamma med dig till Christinehamn, och därifrån med Stockholms resande upsända den till Fredholm wore ganska wäl. Den ligger öfwerst i min mors Boklåda, och är i en liten tunn trädlåda inlagd. Jag skall sedan gifwa Fredholm order om dess aflämnande till Gref Gyllenberg.

Anna Lena Holm, som hänvisat mig till brevet från Patrik till bror Claes (2), har bland anonymerna i SMB gjort mig uppmärksam på dels en trio, dels en passion som möjligen kan vara av Schindler. Trion är presenterad på titelsidan på franska: "*Trio pour Piano avec Violino et Basso Comp. Par M. Schindler.*" Den består av två satser: en enkel sonatsats och ett Amoroso i tidig wienklassisk stil, där såväl violin- som basstämmorna är underställda klaveret.

Vi skall belysa några exempel på Schindlers verksamhet med utgångspunkt i dagboken. Han förekommer både i egenskap av kapellmästare, sannolikt oftast på Vauxhallen men också inom teatern, och som nästan ständig följeslagare till Patrik i samband med olika former av hemmusicerande: "I afton blifwer under Herr von Blancs Direction af det härvarande Skådespels Sällskapet upförd på Wår Allernådigste konungs Höga Födelsedag en Prologue, skrifven och lämpad till denne dagen. Musiquen till Chorus av Hr B Schindler."

Schindler medverkar tillsammans med Patrik i en rad olika ensemblekonstellationer: den 16 juni 1784: "och musicerades med Schindler, Holterman, unga Beyer, Grill och Martin till kl.12. Den 1, 10 och 11 september 1787 med Patrik och Carl Ollonberg." Nu följer en intensiv musicerandeperiod, där Patrik och Schindler ibland träffas flera gånger i veckan.

"26. Söndag. f.m. hemma och skref. Charles Emil återreste i morgonstunden till Götheborg. middag och afton hos General Posse. e.m. musicerade med Fröken, hr Schindler, Lieut. Flach, Cornett Silfverstolpe, och hr Jägersten."

År 1790 verkar det som om en mera stadigvarande kvartett bildats. I september träffas fyra herrar ett flertal gånger för att musicera: "12-13-14 Söndag Måndag Tisdag. alla dessa dagar på Forstena. Skreff, läste och musicerade med hr Schindler, hr Ahlberg, swåger Carl och Jonas. Måndagar woro wi på Nygård hos fru von Döbeln, och musicerade."

Den 27 augusti 1774 är Patriks ordensbroder och nära vän hertig Carl på besök i Göteborg. Samtidigt presenterar sig *Henrik la Hay* (d. 1794) i dagboken. La Hay, holländsk violinist och kapellmästare, var enligt Dahlgren (1866 s. 587) konsertmästare hos änkedrottningen Lovisa Ulrika. Det förefaller som om La Hay helst spelade egna verk, men den 10 mars 1776 spelade han även "Soloconcert av Lollo o. Pugnani" i Stockholm.¹² Hans ankomst till Göteborg aviseras i *Hwad Nytt? Hwad Nytt?* den 15/7 1775: "Consert-Mästaren hos Hennes Kongl Maj:t Enkedrottningen, Herr La Hay, som nyligen hitkommit från Stockholm, har äran nästkommande Tisdag på Stora Rådhusalen upföra en fullstämmig Concert."

Violonisten Hay kom nu att spela en stor roll i musiklivet i Göteborg.¹³ Wilhelm Berg skriver att i Göteborg blev hans förhållanden sämre. Han bosatte sig här år 1781, men ansöker år 1785 om att få starta kaffehus med servering av kaffe, te och chocklad, vilket han också fick. Han fick senare tillstånd att inrätta en offentlig biljard eftersom han saknade "nödige inkomster". La Hay återkommer med regelbundna konsertserier i staden och framträder ofta själv som solist i skilda sammanhang. Av ett odaterat brev till Patrik framgår det att La Hay anordnar musikträffar i Speckens instrumentverkstad, vid denna tid tillsammans med Gottlieb Rosenau (ca 1720 – ca 1790) som privilegieinnehavare. La Hay anmodar baronen i ett brev till Göteborg att bege sig till Stecken för att bl.a. roa sig med musik, om och när han kommer till Stockholm.¹⁴

Musikstilar och former växlar. Den 24 mars 1782 framför La Hay Pergolesis *Stabat mater* och den 11 april är Patrik på "Comoedien hwarest Le Deserteur upfördes af La Hay och jag samt Amateurerna assisterade wid musiquen". Dagen därpå har La Hay ytterligare en konsert med hr Merckel som solotrumpetare och hr Simson.

Patriks son Jonas uppträder och spelar en Haydn-kvartett den 30 september. En ny musikstil är på väg att etableras, som kanske var Patrik något främmande.

"30. Torsdag. f.m. Contoiret. middag och afton hemma. e.m. Contoiret, visiter, sedan på La Hays Academie de Musique, hwarest Jonas spelte Haydens Quartette."

Organisten *Henrik Bäck*, en av Patriks musikvänner och även konsertarrangör, blev år 1770 organist i Göteborg, i konkurrens med bl.a. komponisten och violinisten Anders Wäsström som var Patriks kandidat. Han försökte förgäves få brodern August att lägga ett gott ord för sin gamla lärare, men det begav sig inte denna gång. Inte heller Claes förefaller vara speciellt förtjust i Wäsström: I en brevväxling med många vändor skriver brodern bl.a.:

Jag har nu på en lång tid intet kunnat gådt ut så att jag ej positivt kan säga hvad apparence Wäsström har. Det kommer an på hvad han har för Competitorer, ty kunna de få en annan skickelig karl så undvika de gärna Wäsström emedan han är så ostadig, capricieus och snål. Likwäl söker jag recommendera honom, men det föreställer jag mig att då han blifvit organist här, försummar han spelandet i kyrkan, blifver ganska dyrlejd wid våra concerter och kanske för att förtiena pengar (?) lägger han sig på handel och sillsaltning samt försummar både concerter och musique. (UUB 6:6: 1098, Götheborg 11 april 1770.)

Enligt Berg var denne Henrik Bäck organist i Wendel i Uppland innan han efterträdde Dikman som organist i Domkyrkan. När Patrik har prominenta gäster, t.ex. den 12 augusti 1779, då österrikiske ambassadören besöker Göteborg, är det naturligt att lyssna på orgelmusik i Domkyrkan:

12. Torsdag. f.m. Contoiret. Besåg Ostindiska Magasinet med gref. Kage-neck, middag, hemma böd Graf Kagenecks utan annat främmande än hr Jöransson. e.m. woro wi i Domkyrkian, där hr Bäck, hr Schildt och superintendenten i Lübeck Doctor Schinmeyer spelte på Orgorne, sedan med Graf Kageneck och besåg fru Schütz Harpsicord Forte piano och min nya Clavecin. Souperade hos general Duriets, sedan i Vauxhallen.

När fröknarna Hierta är på besök skall de naturligtvis höra hr Bäck spela på "Orgwäcket" och år 1791, när abbé Vogler gästar Patrik, är organisten Bäck inbjuden efter ett längre uppehåll i bekantskapen om vi får tro dagboken. Det nya orgelverket i Alingsås besiktigas och prövas år 1792 av Bäck och när frimuraren Bäck vid ett senare tillfälle ger konsert i Stora frimurarsalen så spelar Patriks son Jonas duo med den nye stadsmusikern Storm och en Quartette af Haydn.

Patriks musikgäster: Zellbell d.y., Naumann, fru Dorcetti, Appia och Vogler

En del av Patriks musikgäster stannar under lång tid eller återkommer efter kortare eller längre uppehåll. Vi skall stanna vid dem för att se vad de kan betyda för Göteborgs musikliv.

Den 12 juli 1777 är det dags för musikfrämmande från huvudstaden: "Capellmästare Zellbell hitkom från Stockholm."

Patrik Alströmer spelade en stor roll för *Ferdinand Zellbell d.y.* (1719–1780). Sannolikt var utbytet ömsesidigt. Alingsås stadskyrkas "Orgel-wärks" hade planerats av Zellbell d.y. redan år 1757 enligt en disposition som finns bevarad på SMB. Ellika Haeger har i sin uppsats "Anteckningar om Ferdinand Zellbell d.y. och hans vokalmusik" (1952, givit exempel på hur Zellbell – liksom Thorild och många andra – apostroferar Alströmer som sin gunstige vän och välgörare samt

vittnar om generöst pengastöd i nödens stund! Enligt ett brev från Miklin till Hülphers är det Alströmer som betalar Zellbells vistelse i Petersburg och är hans reskamrat dit.¹⁵ I dagboken kan vi följa Zellbells vistelse i Göteborg från den 12 juli fram till den 4 oktober, då "e.m. kl 3 reste Capellmästaren Zellbell och Mamsell Swebelii till Stockholm". Vi kan bl.a. konstatera att den 21 juli börjar Zellbell och Patrik med familj att dricka brunn. Den 5 augusti på eftermiddagen är man "i Kyrckian hwarest capellmästaren Zellbell spelte på Orgelverket". Man gör utflykter, bl.a. till Nääs (30 augusti). Den sjunde september får vi ett vittnesbörd om Patriks återkommande hörselproblem med besök av doktorn. Men samtidigt nämns också musicerande med Zellbell.

Zellbell, som avled ett par år senare, var en på sin tid en omstridd tonsättare som bl.a. kritiserades för sin gammalmodiga musiksmak. Han hade emellertid ett rikt musikaliskt kunnande, som han förvärvat vid sina studier för bl.a. Telemann i Tyskland, J. H. Roman i Sverige och sannolikt även för fadern. Hans opera för den ryska kejsarinnan Elisabeths födelsedag 1758, *Il guidizio d'Aminta*, slog aldrig igenom i Sverige. Ehrensverd avrättar honom i sin skildring av den svenska teaterns instiftande.¹⁶ Utdrag ur den spelades ändock åtskilliga gånger på konserter i Stockholm (se Vretblad 1918 s. 158 f., 163 f. m.fl). Av Vretblads sammanställning framgår också att han presenterade olika slags ny musik i kombination med egna kompositioner. Pergolesis *Stabat mater* och annan andlig musik ingick också i hans breda repertoar. Som frimurarbroder och tidigare dirigent för kavaljerskonserterna i Stockholm i vilka Patrik deltagit och – inte minst – genom intresset för Musikaliska akademien bör de ha stått varandra nära. Man bör kunna föreställa sig att han under sin vistelse presenterade både egen musik och exempel ur sitt långa, "konservativa" musikkunnande för göteborgarna, såväl i privata sammanhang som på konserter och i Domkyrkan.

Den 16 juni 1778 är det dags för nästa celebra tonsättarbesök. Det är *Johann Gottlieb Naumann*¹⁷ (1741–1801, LMA utl. led. nr 4) som kommer för att fira sommaren med sin vän och välgörare: "Capellmästaren Nauman kom till staden och följde mig till Christinelund, samt med de mästa främmande souperade qwar och musicerade. I dag åto wi af skillpaddan och bortskänkte resten." Nu följer tre dagar av intensivt musicerande omväxlande med vardagliga sysslor och sedvanligt socialt umgänge innan Naumann återvänder till Stockholm. Dråpligt är ett brev från Naumann till Patrik, av vilket framgår att den förstnämnde tydligen har stora bekymmer beträffande en beställd glasharmonika och dess transport till Sverige.¹⁸ Naumann tillägnade Patrik sina sonater för glasharmonika, alternativt pianoforte, (1786–92)¹⁹ och Patrik är en av hans gäster i Stockholm.

Den andra november 1783 återkommer Johann Gottlieb Naumann från Stockholm och måndagen den tredje går han tillsammans med Patrik på La Hays Academie de Musique. Den fjärde, tisdag, spelar Naumann "på sin Harmonica", dvs. sin glasharmonika och en stor middag var anordnad, antagligen spe-

ciellt för detta celebra tillfälle. Han spelar också onsdag och fredag i samma vecka.

Torsdagen den 20 juni 1782 introduceras en sångerska, *fru Dorcetti*, som sedan återkommer upprepade gånger under sammanhängande perioder.

20. *Torsdag, f.m.* Contoiret. middag hemma böd Clases, fru Dorcetti, Lagman Adelsköld, Revisionssecre. Mark von Würtemberg, kongl. Secr. Jacobsson, Archiater Leyonmarck, Öfwersteliout Lindestedt, Schönström, Delise, Berndt Silfverschiöld, Treffenberg, Schindler, Bäck, f.m. e.m. musicerade då fru Dorcetti söng många Airer, och följde sedan med till La Hays concert, hwarest hon söng och souperade med oss.

Fru Dorcetti är kvar i juli månad, finns bland middagsgästerna t.ex. i samband med La Hays konserter (4, 10 juli). Framträder själv den 18 juli och den 26 och 29 juli promenerar och musicerar hon med Patrik på Kristinelund. De båda musicerar hos Arfwidssons på middag den 30 juli. Även i augusti finns fru Dorcetti på plats, och den 2 augusti musicerar hon åter hos herr Jöransson för prominenta gäster tillsammans med bassångaren Lektor Moberg. Den tredje augusti är det stor fest på Coldinorden och den fjärde är det åter dags för konsert med fru Dorcetti och lektor Moberg. Söndagen den 11 promenerar och musicerar Patrik med fru Dorcetti och den 12 är det avskedsmiddag för den italienska sångerskan som påföljande dag avreser till Köpenhamn.

Den 16 juli 1778 inträder en ny musiker på den Alströmerska scenen: det är den "reformerte prästen Appia med dess fru som spelar mäterligen Claver". Nu ingår *fru Appia* i olika konstellationer där bl.a. Bäck och Schindler figurerar (21 juli).

I ett brev från "Pasteur Charles Appia" till Patrik 6–8 oktober 1779 meddelar han att hans hustru väntar på baronens ankomst med största otålighet på typiskt känslomässigt 1700-talsmanér: ... "ma femme attend avec impatience vôtre arrivée de cette ville, il ne la passe pas un jour qu'elle ne dite?! Mr le Baron Alströmer viendra bientôt?" (UUB G: 6:11:2077.)

Cyprian, bror till Charles skriver till Patrik 14 juni 1779:

My sister in law can no longer bear your absence; her clavicord sounds harsh to her ears, because the giver is not by her side. Her fingers seam to stop, because your eyes are wanting – music, that charm of the tuneful tribe, sounds mournful without you. I told her at my arrival, you intended to come hither next year in the month of January, – a deep sigh was all the answer she returned so many monthts are so many ages to her longing mind. (UUB G: 6: 11::2079.)

Fru Henriette Appia skriver själv den 11 augusti 1779 på det tredje av de fem språk som Patrik behärskade, nämligen italienska, där hon hälsar till hela famil-

jen, saknar Patriks "canto amor", känner sig ensam, hälsar till Patriks nära vän Podolin och berättar om sin flit vid cembalon (11.8.79, UUB G:6:11: 2083). Henriettes musikaliska uppgift var tydligen i första hand att ackompanjera Patriks sånger, kanske hans egna? Bland hans förteckning över utlånade noter finns nämligen en rad där det står att han lånat ut "mina begge arier", medan övriga utlånade verk har angivna tonsättarnamn.²⁰ Fru Appia stannar långa perioder, reser bort till Frankrike eller Ryssland, men dras som flugan till sockerbiten till Göteborg och musikvännen.

"I dag fyllde jag min lefnads 54 besvärliga år." Så skriver Patrik i mars 1787. Men för en gångs skull är det stor middag. Vid mitten av månaden, den 20 mars, kommer *Abbé Vogler* (1749–1814; LMA utl. led. nr 10) och spelar på "Orgonen" och middag och afton tillbringas hos hr Hall, där man musicerar. På dagen hade dr Dubb befordrats i ordensammanhang. Middag hos Gabrielsons den 21 är också kombinerad med abbé Voglers musicerande, denna gång på clavér. Dagen därpå spelar abbé Vogler på Patriks instrument. Nu kommer hela bekantskapskretsen för att lyssna på abbéns orgelspel den 23: "hit kommo Jonas och her Ahlberg från Alingsås samt Cousine Britte Marie och Carl Hierta från Gåsewad at höra Abbé Voglers Concert i domkyrkian på Orgwärcket, som har giorde mästerligen och hade många åhörare". Vogler är kvar långt in i april.²¹ Vid ett tillfälle bjuder Patrik in en hel rad prominenta personer på middag, men abbén behagar inte dyka upp, sannolikt till sällskapets stora besvikelse. Han kommer emellertid dagen därpå i sällskap med hovrådet Frickarz "spelte mästerligen på Claver och Fortepiano till kl 1 då Grefvinnan Posse, Fröken, Swäger Carl, Anna Lena, och flera woro här och hörde på, och sedan han ätit middag hos mig afreste till Skara. middag och afton hemma. Svågarna Carl och Nils Ollonberg samt Charles Emil, hr Bäck och hr Leiditz åto här. e.m. musicerade wi hela eftermiddagen, spelte Quartetter, Quintetter och Clavérsaker."

Hovkapellister från Stockholm och utländska virtuoser på besök

Mars månad 1784 är rik på musikaliska begivenheter där musiker bjuds på middag och musicerar med Patrik: t.ex. söndagen den åttonde då han musicerar med herrar Manciola, Mengelin och *Martini*.²² Musicerar gör man också måndagen den nionde, då fru Hall stannar kvar och superar. Tisdagen är det dags för en afton på Vauxhallen, där man dansar, superar och spelar whist. Dans är det också den 12. Middag med organisten Bäck är det den 13:e och den 17 är det först Ostindiska Directionen, följt av middag och "afton war Concert hos mig då hr Lolli spelte en Solo Concert". Närvarande var bl.a. herrarna Schindler och Bäck.

För att få en förståelse för vilka Patrik spelade tillsammans med vid deras besök i Göteborg skall vi stanna ett tag vid *Antonio Lolli* (ca. 1730–1802), italiensk violinist och tonsättare (LMA utl. l. nr 5). Lolli var anställd vid Katarina II:s hov efter att ha varit soloviolinist både i Wien och Paris. Efter ett kringflackande liv

där han besökte Skandinavien flera gånger, återvände han till Italien, Neapel och sedan Palermo. I Sverige turnerade han med sin då åttaårige son Filippo som spelade violoncell.

Måndagen den 17 januari 1783 är det åter celebret musikbesök: det är den italienska tonsättaren och violinisten *Bartolomeo Campagnoli* (1751–1827; KMA utl. m. nr 9). Denne är väl musikhistoriskt dokumenterad, bl.a. i J. Leonard Höijers *Musik-Lexikon* från 1864. Campagnoli spelade den 19 januari och 2 februari 1783 i Stora Riddarhussalen, då hans egen violinkonsert framfördes. Han framför även ett violinsolo med Uttini som dirigent. Campagnoli hade inte haft många dagar på sig att vila upp efter resan från Stockholm inför Göteborgskonserten! Prov inför nästa konsert äger rum den 20 januari och fyra dagar senare går konserten av stapeln med solo och solokonsert.²³ Efteråt är Fru Appia med och superar tillsammans med solisten.

Den 28 april är det stor bjudning med anledning av den danska envoyen greve Reventlaus besök med ett stort uppbåd av gäster, både militärer, de mest prominenta köpmännen, biskopen och domprosten m.fl. Patrik tar med sig greven på olika visiter och sedan "på Concert på Rådstugusalen, hwarest hr Celestino spelte solo och dess fru söng". Den 16 mars 1783 uppträdde fru Celestino med maken i Stora Riddarsalen i Stockholm med "Aria m. obl. violin".²⁴ Den 26 augusti kommer två valthornister till rådhuset, och uppför "en skön Concert med Soloconcerter, Duetter och Echostycken på Waldhorn".²⁵

Patrik musicerar ofta hos bror Clas tillsammans med sonen *Jonas Alströmer* (1769–1845), sedermera kanslist och amatörviolinist (LMA nr 100). Jonas blev också medlem i Harmoniska sällskapet och var sannolikt primarie vid kvartettspel eftersom det uttryckligen står att det är *han* som framför kvartetter av "Hayden".

Musikvännen

En av Patriks närmaste musikvännen, den tidigare nämnde archiatern från Uddevalla, Doktor *Johan Jacob Leijonmarck* (1729–1818), flöjtist och medlem i *Utile Dulci*, var vid denna tid "Ordinarie Provincial-Medicus i Götheborgs och Bohus Län", året 1782 i Filipstad och sedan åter i Göteborg och Varberg. Han var känd "för mycken gudfruktighet, vidsträckt lärdom och såsom en stor Musicus".²⁶ Uddevalla-archiatern Leijonmarck träffade Patrik även under sin Stockholmsvistelse den 28 augusti, då han hela dagen är hos honom och musicerar. Den 31 samma månad musicerar Leijonmarck tillsammans med Patriks bror Johan.

Kommerserådet *Carl Kristoffer Arvedsson* (1735–1826),²⁷ vars döttrar Patrik också musicerar med och där man är på middag eller supé titt som tätt, är också intresserad av musikalier vilket framgår av ett brev från medicinaladjunkten Anders Dahl.²⁸ Andra köpmän i Göteborg som Patrik musicerar med är *Fredrik Damm* och *Nicolas Holterman*.

Eftermiddagarnas musicerande sker oftast tillsammans med familjemedlemmar, men sommardagarna fördrivs också med jakt, fiske och kortspel samt promenader på Gräfsnäs eller hemma runt ägor. Motionen var säkert helt nödvändig med tanke på det intensiva arbets- och nöjeslivet samt de många middagarna och supéerna.

Patriks betydelse för ordensväsendets etablering i Göteborg framgår bl.a. av Sven Ullmans *Frimuraremusiken i Göteborg*,²⁹ i vilken också ett stort antal av de musiker som förekommer i dagboken återfinns.³⁰ Även om man musicerade i frimurarnas lokal, på rådhuset etc. så var framför allt Vauxhallen det verkliga "konserthuset". Det var platsen för konserter, danser, festligheter, lindansare m.m.

Ett annat centrum för musik-, teater- och kulturliv var herr eller fru Halls salong eller deras sommarresidens Gunnebo. *John Hall d.ä. (1735–1802)* lär ha fått sin första handelsutbildning hos Sahlgren och Alströmer, dvs. han är således nära knuten till Patrik. Hans hustru *Christina Gothén (1749–1825)* var dotter till superkargören i Ostindiska kompaniet Anders Gothén och således även hon invävd i samma sociala mönster.³¹ Redan den andra juni 1777 dyker första notisen upp i dagboken om en konsert i Orangeriet hos Halls på Gunnebo.

Låt oss avsluta detta avsnitt om musicerandet bland släkt och vänner med ett exempel på hur intensivt detta kunde vara speciellt vid högtider. Vi tar julhelgen år 1776. Den 25, på juldagen, musicerar efter kyrkobesök, den 26 på eftermiddagen kommer inspector Malmgren, en av de flitigare musikvännerna och musicerar, den 27 far man till Östad och musicerar och den 28 musicerar också på eftermiddagen. Den 29 är det bal till klockan 4 på morgonen och den 30 musicerar det återigen. Patrik musicerar uppenbarligen intensivt i vissa perioder om vi får tro dagboken: andra tider är kortspelet och affärerna dominerande, men speciellt vid högtider är det musicerandet som förefaller vara det som väcker störst intresse.

Den Alströmerska notsamlingen

När Kanslirådet Nerès³² bibliotek skall försäljas år 1751 sätts Patrik att bevaka vissa böcker som fader Jonas vill köpa in till sitt bibliotek. I bilagan till brevet finns bland böckerna en punkt "144 utg. Musique" som sedermera kommenteras av fader Jonas: "Jag är nöjd at du tilsamlat dig några Musikalier allenast at du dermed ej försummar dina angelägnare sysslor."³³

Jonas är ängslig över sonens intressen vid sidan av affärerna. Så t.ex. anser Jonas att beträffande ridning räcker det med att kunna ta sig på och av hästen, "det övriga är mer nödigt för en Cavallerist än dig".³⁴ Det ger också relief till det av Walin återgivna brevet om en annan aktivitet som alltför mycket upptar sonen Patriks tid och intresse:

Min käre Son Patrick. Med sidsta Påst har jag bekommit dit bref af d. 18 denna tillijka med din Cassa Räkning för Martij månad hvilken är Exa-

minerad och befunnen Richtig, men huru länge wil du Continuera med Wesströms Information utij GeneralBasen, iag fructar at du der utij finner för mycken Smak, at du försummar dina angelägnare göromål, hvarföre du måste taga dig tilwaha, ty iag ärnar dig aldrig till någon Capelmästare annan än för Alingsås wäfstohlar. (Citerat efter Walin 1945 s. 106.)³⁵

Patrik var inte enbart intresserad av att samla noter utan gjorde även aktiva försök att få kompositörer till Göteborg, något som vi redan givit exempel på. En första pusselbit i samlingen är sannolikt notdelen ur kanslirådet Nerès bibliotek. Cari Johansson har följt brevväxlingen mellan Claes, Johan och Patrik och därmed visat notsamlingens berikande av musik från Italien och England. Johansson påvisar också hur Patrik förvärvar musikalier direkt från musikförlag och -handlare i utlandet. Den tidigare nämnde Fougt var en viktig notförmedlare, och tryckeriet hade Patrik kontakt med även efter Fougts död.³⁶ I brev från Fredric Damm 1773–1775 finns olika upplysningar om musikalieköp och musikalieutbyte.³⁷ Att mycket av samlingen försvunnit har Johansson dokumenterat genom att påvisa hur bevisligen inköpta verk inte finns i den nu bevarade samlingen, som antingen brandskattats eller till vissa delar försålts på auktion, kanske vid Alströmers obestånd. Walin har lyft fram ett brev från Carl Maria von Webers far, Franz Anton, som erbjuder en magnifik notsamling år 1785, innefattande bl.a. verk av Mozart, presenterad med ett NB och stora bokstäver! I sina genomgångar av tullhandlingar har Bertil Andersson funnit att så sent som på 1780-talet inköpte Alströmer noter och strängar från Hamburg.³⁸ Men år 1785 finns inget belägg för att affären med Weber gick i lås. Det är också en period av ekonomiska bekymmer hos familjen Alströmer, som innebär att dyrbara notsamlingar knappast kunde betraktas som prioriterade inköp på dagordningen. Cari Johansson menar att "sådan samlingen nu föreligger, ger den ändå en rätt klar bild av den smakriktning som bröderna Alströmer företrädde".³⁹ Framför allt kännetecknades den av en förkärlek för italiensk musik och kompositioner från Mannheimskolan, medan den franska betraktas som "horribel". Antalet svenska verk är anmärkningsvärt litet. Enligt Cari Johanssons slutomdöme är samlingen en av Musikaliska akademiens värdefullaste tillskott under senare år.⁴⁰

Slutord

Patrik Alströmer är en av de märkligaste musikpersonligheterna i 1700-talets Sverige. Hans medverkan vid skapandet av Musikaliska akademien och Kungl. Operan var av avgörande betydelse, hans generösa mecenatskap ovärderlig för musiker och tonsättare, hans eget musicerande i skilda miljöer gav en social förutsättning för etablerandet av musik som en konst, vilket inte var någon självklarhet under 1700-talet. Han var också en imponerande personlighet. De två "Pänningar" som bär hans bild bär inskriptionerna: Egenis Propitiior nullus, (Ingen emot fattige ömmare) och Patriae Adictus (Fäderneslandet tillgifven). Det

säger en hel del om hans personlighet. Kan man tänka sig ett bättre eftermäle för en musicerande adelsman?

Föredrag 5.12.2000

Noter

- ¹ *Kronologiska anteckningar om viktigare händelser i Göteborg 1619–1982*, Göteborgs hembygdsförening 1982 s. 21. Medarb. Agne Rundqvist. Här anges konung Fredriks ankomst till den 23 juni.
- ² Dagboksbladen har tidigare bevarats på Östads säteri, numera under katalogisering vid Landsarikvet i Göteborg.
- ³ Henric Nicander, Åminnelse-tal öfver Commerce-Rådet och Riddaren af Kongl. Vasa-Orden Högvälborne Herr Friherre Patr. Alströmer, Hållit i Kongl. Vetenskaps-Akademien den 15 december 1810. Strengnäs 1811 s. 22.
- ⁴ Carl Nyréns musikaliska verksamhet har behandlats i en i en 80-poängsuppsats vid musikvetenskapliga institutionen i Stockholm av Anders Petter Andersson "Carl Nyrén och hans notsamling". Stockholms universitet, Musikvetenskapliga institutionen 1996.
- ⁵ Ingmar Hasselgren, *Konstsamlaren Gustaf Adolf Sparre (1746–1794), Hans studieresa, våning och konstsamling i Göteborg*, Göteborg 1974 s. 11.
- ⁶ Anna Lena Holm vid Statens Musikbibliotek har varit mig behjälplig vid identifikation av tonsättare. Vi planerar tillsammans en studie om notsamlingen, eventuellt också en utgåva. Om Chelleri, se vidare Krister Hede, "Fortunato Chelleri och Sverige", 80-poängsuppsats i musikvetenskap, Uppsala universitet vt 1976
- ⁷ Se F. A. Dahlgren, *Förteckning öfver svenska skådespel uppförda på Stockholms theater 1737–1863 och Kongl. Theatrarnes personal 1773–1863*, 1866 s. 54.
- ⁸ *Kungl. Teatern 1923* s. 68 f
- ⁹ Texten är i det följande en bearbetning av min artikel i *Svensk tidskrift för musikforskning* (STM) 1999, Apollo Gothenburgensis: "Patrik Alströmer och Göteborgs musikliv vid 1700-talets slut."
- ¹⁰ Beträffande Alströmers och Gjørwells brevväxling rörande Gjørwells olika publikationsplaner och Alströmers insatser, se Kungl. Biblioteket (KB) G 7 med c:a 160 brev från Alströmer.
- ¹¹ I Sackléns översikt av läkare från 1823 finns en doktor David Hultman (1732–1798), vid denna tidpunkt med "nådig fullmakt uppå Provincial-Medici sysslan uti samma Distrikt af Elfsborgs Län" (= Vänersborg).
- ¹² Patrik Vretblad, *Konsertlivet i Stockholm under 1700-talet*, 1918 s. 197.
- ¹³ Wilhelm Berg, *Anteckningar om Göteborgs äldre teatrar*, I (1896–1900) s. 112 ff.
- ¹⁴ Se UUB G:6:33: 7183.
- ¹⁵ Se Stig Walin *Kungl. Svenska Musikaliska akademien*, Uppsala universitets Årsskrift 1945 s. 11.
- ¹⁶ Se vidare Einar Sundström, "Ferdinand Zellbell d.y. och hans opera il Giudizio d'Aminta", *STM* 1919 s. 58.
- ¹⁷ Johann Gottlieb Naumann (1741–1801). Medföljde Anders Wesström, Patrik Alströmers lärare i violinspel och protegé, på dennes resor som illa behandlad kalfaktor. Naumann kallades till Sverige för att reformera hovkapellet. Hans operaproduktion, bl.a. *Gustaf Wasa* med text av J. H.Kellgren efter ett utkast av Gustaf III kom att bli en viktig milstolpe i

den svenska operans historia. Se vidare Hans Åstrand, "'Gustaf Wasa' as Music Drama" och Birgitta Schyberg, "'Gustaf Wasa' as Theatre Propaganda" i *Gustavian opera* a.a. s. 281–322 och även passim andra uppsatser i denna rika volym om den Gustavianska operan. Naumann behandlas även ingående i flera avsnitt av Marie-Christine Skuncke & Anna Ivarsdotter i *Svenska operans födelse*, 1998.

¹⁸ SE UUB G 6 37 8013 brev från Naumann till Patrik.

¹⁹ Se titelsida, *Musiken i Sverige*, 1993 II s. 368.

²⁰ Bland Patrik Alströmers efterlämnade papper på SMB.

²¹ Berg, *Bidrag till Musikens historia i Göteborg 1754–1892*, 1914, s. 24 har lyft fram ur magistratens politi-protokoll att man var ängslig för Voglers behandling av orgeln. Han fick spela på villkor att han tillsåg att "Orgelwercket så wårdas att ej någon skada däraf tillfogas".

²² Se Vretblad 1918 s. 291: kan möjligen vara Jean P. E. Martini (M. il Tedesco) (1741–1816), tonsättare vars verk Sinfonie "La Battaglia d'Ivry" uppfördes den 14 november 1779 och den 4 januari 1784 och en duett den 26 februari 1797.

²³ Se Berg, 1914 s. 1.

²⁴ Vretblad 1918 s. 2.

²⁵ Berg 1914 s. 14.

²⁶ Sacklén 1823. Andra afdelningen. Förra häftet s. 751 ff.

²⁷ Se Hofberg 1876 del I s. 46.

²⁸ Dahl skriver i brev till Patrik från Lund den 18 mars 1781: "Efter herr Barons och Commerce Rådets befallning har jag af herr General Consul Gloerfelt emottagit paquetter med Musikalier 1 till herr Baron och Commerce Rådet och 1 till herr Commerce Rådet Arvidsson. (UUB G 6:17:248).

²⁹ Musikvetenskapliga institutionen i Göteborg 1983/8.

³⁰ Ullman tar bl.a. upp organisten Henric Bäck som antogs 1780 och som "... verkade för att sprida intresse för musik hos allmänheten genom att ge regelbundet återkommande konserter ..." Johan Gustaf Simson som intogs 1786 med titeln Kongl. Kammarmusicus (Ullman a.a. s. 24 f.). Det visar sig att även Sahlgrenska sjukhusets grundare och därtill en i den närmaste kretsen kring Alströmer, Pehr Dubb, var intresserad av musiken inom Frimuraresamhället (Ullman 1983/8. s. 23).

³¹ Se vidare Baeckström 1977.

³² Se Anrep, 1862 s. 24. Joachim Neresius, Nobil von Nerès var född i Göteborg där han 1723 var "Politia- och Kommerce-Borgmästare. Han var gift med Catharina Schede, dotter till professor Johannes Schede, vilket kanske är en delförklaring till hans stora boksamling.

³³ Se brev UUB G 6: 10:1822, 27 mars 1751.

³⁴ UUB G 6:10:1828 a.

³⁵ UUB G 6:10:1827 a.

³⁶ Se vidare Johansson "Studier kring Patrik Alströmers musiksamling" *Studier tillägnade Carl-Allan Moberg 5 juni 1961*, STM 1961 s. 200.

³⁷ UUB G:17: 3495–3497.

³⁸ Se även det ovan citerade brevet från medicinadjunkten Dahl not nr 27!

³⁹ Johansson 1961 s. 201.

⁴⁰ Johansson 1961 s. 206.